

Магістр 2 курсу
 фінансового факультету ХНЕУ

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Вивчено питання класифікації ризиків банківської діяльності. Наведено результати аналізу існуючих на сьогоднішній день класифікацій, їх спільні риси та відмінності.

Аннотация. Изучен вопрос классификации рисков банковской деятельности. Представлены результаты анализа существующих на сегодняшний день классификаций, их общие черты и различия.

Annotation. The study of classification of banking risks is considered. As follows: the results of analysis of classification, their similarities and differences which are available today are presented.

Ключові слова: банківські ризики, класифікація, класифікаційні ознаки.

Головною метою діяльності кожного комерційного банку як фінансової установи є отримання високого рівня прибутків. Але специфіка цієї діяльності пов'язана з підвищеними ризиками, нехтування якими може призвести до втрати можливого банківського прибутку та банкрутства банківської установи загалом.

Необхідно також пам'ятати, що відсутність ризику взагалі робить малоімовірним отримання високих прибутків. Тому вміння ефективно управляти категорією "ризик-дохідність" є надзвичайно важливим для банку, особливо зараз, у період розвитку вітчизняної банківської системи.

Зауважимо, що якісне управління будь-якими процесами вимагає, насамперед, чіткого визначення ключових понять та класифікації об'єктів, що вивчаються.

Звичайно, на сьогоднішній день вже представлено достатньо робіт вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячених класифікації банківських ризиків. Але це питання й досі вивчається та потребує вдосконалення. Ускладнює завдання також велика кількість та розрізненість існуючих класифікацій.

Тому метою роботи є дослідження існуючих напрацювань різних авторів з цього приводу, їх спільні риси та відмінності.

Власні класифікації банківських ризиків можна знайти в роботах таких вітчизняних вчених, як: Примостка Л. О. [1], Лаврушина О. І. [2], Герасимович А. М. [3], Пшеничников В. В. [4], Батракова Л. Г. [5], Костерина Т. М. [6], Севрук В. Т. [7], Жуков Є. Ф. [8], Беляков А. В. [9], Баканов М. І. [10], Спіцин І. О. [11], Балабанов І. Т. [12], Соколинська Н. Е. [13], Йоода Є. В. [14], та зарубіжних: Кудайбергена Л. Ж. [15], Озіус М. Є. [16], К. Редхерд [17], Х. ван Грюнінг [18].

При цьому класифікації представлених авторів відрізняються одна від одної за своїми класифікаторами. Таким чином, існують класифікатори, що вказують на фактори, котрі спричиняють той чи інший ризик, та такі, що виділяють ознаки, якими він характеризується.

До факторів можна віднести політичну та економічну ситуацію в державі та світі, шахрайства, зловживання з боку працівників банку, форс-мажорні обставини, здійснення банківських операцій, збої та недоліки банківського комп'ютерно-технологічного забезпечення, неякісні системи оцінки та контролю ризиків та ін. А до ознак ризику – рівень ризику, сферу його виникнення, можливість оцінки та мінімізації тощо.

Перші класифікатори вказують на причини виникнення того чи іншого ризику та банківські операції, з якими вони пов'язані.

Другі – демонструють більше кількісні характеристики: рівень ризику, можливість його оцінки, систематичність виникнення й т. п.

Також необхідно враховувати, що більшість ризиків пов'язані один з одним, а наявність одних ризиків викликає нові банківські ризики.

Найчастіше можна зустріти класифікації другого типу, отже, розглянемо саме їх.

У результаті аналізу було виявлено, що більшість вчених у своїх класифікаціях виділяють такі ознаки (рисунк).

Рис. Основні класифікаційні ознаки ризиків

Перейдемо до відмінностей у класифікаціях різних вчених. Так, Пшеничников В. В. [4] до перелічених ознак також додає: джерела виникнення банківських ризиків, характер їх виникнення, територію, що охоплюється, та фактори впливу.

Така ознака, як фактор впливу, що включає в себе політико-правові, економічні та природні фактори, присутня також у класифікаціях Батракова Л. Г. [5], Костериної Т. М. [6], а також Йоди Є. В. [14].

Перелічені у Пшеничникова В. В. [4] ознаки можна також знайти у класифікації Примостки Л. О. [1], яка до усіх перелічених ознак додає: можливість кількісної оцінки ризику, причину його виникнення, види підприємницької діяльності та етапи відтворювального процесу, з якими пов'язаний ризик, а також сторону, яка зазнає збитків.

Лаврушина О. І. [2], у свою чергу, додатково виділяє: сферу і масштаб дії ризику, рівень, на якому виникає ризик, ступінь залежності ризику від банку, характер банківського продукту, послуги та операцій, а також ступінь забезпечення стійкого розвитку банку.

Йода Є. В. [14] до найбільш розповсюджених ознак пропонує додати фінансові наслідки ризику для банку та можливість передбачення ризиків.

Неоднозначну точку зору мають різні автори з приводу ступеня ризику. Такі вчені, як Жуков Є. Ф. [8], Севрук В. Т. [7], Пшеничников В. В. [4] та Лаврушина О. І. [2], за ступенем ризику виділяють низькі, помірні та повні ризики. Примостка Л. О. [1] та Х. ван Грюнінг [18], у свою чергу, виділяють: нульовий, мінімальний, підвищений, критичний та катастрофічний ризики.

Зазвичай вітчизняні банки групують активи за ступенем ризику на: активи, вільні від ризику, активи з мінімальним та підвищеним ризиком, а зарубіжні керуються поділом ризиків за п'ятьма категоріями, як представлено у Х. ван Грюнінга [18].

Таким чином, розглянуто класифікаційні ознаки, за якими вчені поділяють банківські ризики. Можна побачити, що на сьогоднішній день існує безліч різних класифікацій, але відсутній один загальний прийнятий стандарт, що дозволив би якісно систематизувати можливі банківські ризики з метою їх правильної оцінки та управління. Тож доцільним було б вивчення ризиків за допомогою факторного та кластерного аналізів, що дозволили б на основі реальної статистичної банківської звітності виділити фактори, що загрожують банківській діяльності, та об'єднати їх за схожими параметрами з метою виділення загальних класифікаторів.

Наук. керівн. Дзеніс В. О.

Література: 1. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку : навч. посібн. / Примостка Л. О. – К. : КНЕУ, 1999. – 280 с. 2. Лаврушина О. І. Банковские риски : учебн. пособ. / Лаврушина О. І., Валенцева Н. І. – М. : КНОРУС, 2007. – 232 с. 3. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. ; за ред. А. М. Герасимовича. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 600 с. 4. Пшеничников В. В. К вопросу о классификации рисков в банковском деле / В. В. Пшеничников ; Воронежский государственный аграрный университет. – Воронеж : Россия, 2003. – 144 с. 5. Батракова Л. Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка : учебник для вузов / Л. Г. Батракова ; 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – 368 с. 6. Костерина Т. М. Банковское дело / Т. М. Костерина. – М. : Московская финансово-промышленная академия, 2005. – 191 с. 7. Севрук В. Т. Банковские риски / В. Т. Севрук. – М. : Дело ЛТД, 1996. – 72 с. 8. Жуков Є. Ф. Банки и банковские операции / Є. Ф. Жуков. – СПб. : Питер, 2007. – 234 с. 9. Беляков А. В. Банковские риски. Проблемы учета, управления и регулирования / А. В. Беляков. – М. : БДЦ-Пресс, 2005. – 324 с. 10. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 416 с. 11. Спицын И. О. Маркетинг в банке / И. О. Спицын, Я. О. Спицын. – К. : ЦММС "Писпайп", 1993. – 656 с. 12. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 188 с. 13. Соколинская Н. Э. Стратегия управления банковскими рисками / Н. Э. Соколинская // Бухгалтерский учет. – 1994. – № 12. – С. 13. 14. Йода Є. В. Классификация банковских рисков и их оптимизация / Є. В. Йода, Л. Л. Мешкова, Е. Н. Болотина ; под общ. ред. проф. Є. В. Йода. – 2-е изд., испр., перераб. – Тамбов : Изд. Тамб. гос. техн. ун-та, 2002. – 120 с. 15. Кудайбергенова Л. Ж. Банковский риск-менеджмент: механизм функционирования и пути совершенствования (на материалах банков второго уровня Республики Казахстан) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. эконом. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / Кудайбергенова Л. Ж. ; Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова. – Алматы, 2010. – 16 с. 16. Озиус М. Е. О-471 Банковское дело и финансовое управление рисками : учебн. пособ. / М. Е. Озиус, Б. Х. Путнам ; Ин-т экон. развития; Мировой банк ; ред. Ш. Фаруки. – Вашингтон : Ин-т экон. развития Мирового банка, русская версия, 1992. – VII ч. ; Рабочие материалы ИЭР, 2000. – 350 с. 17. Редхерд К. Управление финансовыми рисками / К. Редхерд, С. Хьюс. – М. : Инфра-М, 1996. – 413 с. 18. Грюнінг ван Х. Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском / Грюнінг ван Х., С. Брайович-Братанович ; перевод с англ. ; вступ. сл. К. Р. Тагирбекова. – М. : Изд. "Весь мир", 2007. – 304 с.